

МІНЕРАЛИ УКРАЇНИ: БАЗА ДАНИХ

Останній кадастр мінеральних видів, зареєстрованих у геологічних утвореннях України станом на кінець 2006 р., опубліковано у статті [4]. На той час кадастр налічував 894 мінеральні види, список яких було упорядковано за класами, згідно з класифікацією Г. Штрунца. За минулі п'ять років цей список поповнився майже 50 новими мінеральними видами, третина яких припадає на силікати, третина — на халькогеніди і прості речовини, решта — на інші класи. Частково список поповнився в результаті додаткового аналізу попередніх літературних джерел (бустаміт, гібшит, корнерупін, скакіт, тефроїт, уделіт, феробаруазит, хлораргірит та ін.), але переважна більшість нових надходжень пов'язана з дослідженнями останніх років. Найзначущою новиною є відкриття в агпайтових лужних породах Приазов'я довго очікуваних в Україні цирконосилікатів — катаплету і циркофіліту в асоціації з невідомими раніше в надрах України меланоцеритом, хендрикситом, серендитом [2]. Новими, проте прогнозованими, є знахідки барієвих мінералів на Побужжі у Заваллівському графітовому родовищі: карбонатів — норсетиту та баритокальциту і слюди — кіноситаліту в асоціації з алюміноселадонітом [6]. Ще один барієвий мінерал — горксейксит, до цього, правда, вже відомий тільки у Заваллівському родовищі, знайдено зразу ж у двох пунктах на Волині, в тому числі у діамантоносних пісковиках Білокоровицької западини [3].

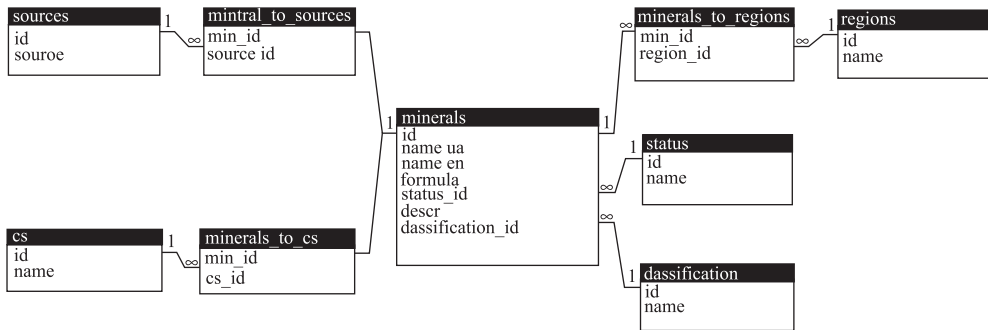
Зрушилося з місця дослідження екзогенних мінералів. У продуктах діяльності грязьових вулканів Керченського півострова вперше в Україні діагностовано пірсоніт, несквегоніт [1] і гідроглауберит, а серед сезонних сульфатів мису Фіолент (Крим) достеменно підтверджено існування ботріогену [3].

Дуже перспективними виявилися дослідження телурової і селенової мінералізації, які розпочав разом з словацькими колегами В.С. Мельников [7]. На території Українських Карпат знайдено невськіт нестандартного хімічного складу, а також різноманітні нові фази телуру і бісмуту, остаточно ще не ідентифіковані. Отримали статус нових мінеральних видів, на жаль, за поданням не українських мінералогів, відкриті вперше у світі на тери-

торії України каліокарфоліт (вітчизняна назва — калій-фторвмісний карфоліт) і мавляновіт (україніт).

Не зупиняючись на інших новинках сьогоденного списку мінералів України, зауважимо, що він дещо змінився також у зв'язку з останніми рекомендаціями Комісії по нових мінералах, номенклатурі і класифікації мінералів (КНМНК) при Міжнародній мінералогічній асоціації. Оскільки подібні зміни стають регулярними і стосуються не лише процедури затвердження нових мінеральних видів, а й питань зміни статусу і назв мінералів, скасування застарілих тощо, періодична (наприклад, з інтервалом у 5 років) публікація кадастру мінералів України, передусім як довідника, вже не може задовольняти потреби користувачів, особливо, якщо виникає потреба отримати інформацію в режимі *on line*. Додає незручностей у користуванні кадастром 2007 р. невпорядкованість у ньому назв мінералів за абеткою і відсутність їхніх хімічних формул. Нарешті, в ньому не наведено назви різновидів мінералів, їх українськомовні синоніми, перелік відкритих в Україні, але не затверджених КНМНК мінералів та інша інформація щодо назв мінералів, які трапляються донині у вітчизняних публікаціях. До певної міри перелічених вад позбавлений відомий короткий довідник “Мінералы Украины” (1990), проте він неповний і дещо застарілий.

З метою поліпшення ситуації, що склалася, автори цього повідомлення пропонують для обговорення перший (пілотний) варіант реляційної бази даних мінералів України, яку побудовано з використанням СУБД Microsoft Access (див. схему):

В її структурі інформація (станом на 01.03.2011 р.) про мінерали України розподілена між таблицями minerals, sources, es, status, descr, classification. Таблиця minerals містить такі відомості: назва мінералу (українська і англійська мови), хімічна формула, коротке тлумачення різновидів мінералів (descr). Ця таблиця — основний компонент бази даних, який має найбільшу розмірність (заголовок таблиці складається з 7 атрибутів). У таблиці status наведено дані щодо статусу мінералу (мінеральний вид, різновид, синонім, групова назва, застаріла або дискредитована назви тощо — усього 8 позицій). Відомості про сингонію мінералів містяться в таблиці es, дані щодо літературних та інших джерел інформації — в таблиці sources. У таблиці classification усі мінеральні види розташовано за класами у порядку, який пропонується останнім варіантом Класифікації мінералів Нікеля — Штрунца, розміщеного на міжнародному сайті Webmineral.com (версія від 31.12.2009 р.). У таблиці region зведено дані стосовно наявності мінеральних видів в окремих регіонах України. Станом на 01.03.2011 р. її заповнено відомостями про мінерали двох подібних за геологічною і тектонічною будовою мегаблоків Українського щита — Волинського і Інгульського (див. цей номер). Мінералогічні зведення для цих блоків, які

наявні для Приазовського, Середньопридніпровського, Дністровсько-Бузького мегаблоків щита, а також інших регіонів України (Донбас, Карпати, Крим), поки відсутні.

Загалом у базі даних міститься інформація про 1600 назв мінералів, з яких 917, згідно з чинною міжнародною класифікацією, мають статус мінеральних видів, а для 55 назв статус остаточно не з'ясовано.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Деяк М.А., Нестеровский В.А. Карбонатные водные фазы грязевых вулканов Керченского полуострова // Геология и полез. ископаемые Мир. океана. — 2009. — № 3. — С. 78—84.
2. Дубина А.В., Шарыгин В.В., Кривдик С.Г., Бондаренко И.Н. Минералогические и геохимические особенности аргайтовых щелочных пород Октябрьского массива (Украина) // XXV Всерос. семинар с участием стран СНГ. Геохимия магматических пород. 23—26 мая 2008 г. Школа “Щелочной магматизм Земли” \ http://alcaline 2008.narod.ru/ \ Тезисы-http://alcaline 2008.narod.ru/ Abstract.htm
3. Зінченко О.В., Андреев О.В., Савенок С.П., Науменко Є.В. Сульфатні ансамблі мису Фіолент (Крим): особливості хімічного складу // Зап. Укр. мінерал. тов-ва. — 2009. — 6. — С. 52—62.
4. Павлишин В.І., Зінченко О.В., Довгий С.О. Загальні особливості мінерального складу геологічних утворень України // Мінерал. журн. — 2007. — 29, № 2. — С. 5—18.
5. Савенок С.П., Зінченко О.В., Хлонь О.А. Про знахідку рідкісного фосфату — горсейкиту в палеопротерозойських пісковиках Волинського мегаблока Українського щита // Доп. НАН України. Сер. Б. — 2010. — № 1. — С. 123—127.
6. Шакіна К., Скакун Л. Мінеральні асоціації графіту на Заваллівському родовищі (Український щит) // Стан і перспективи сучасної геологічної освіти та науки. Тези доп. конф., присвяч. 65-річчю геол. ф-ту Львів. ун-ту ім. Івана Франка, 13—15 жовтня 2010 р. — Львів: Видав. центр Львів. нац. ун-ту, 2010. — С. 227—229.
7. Melnikov V., Jelec S., Bondarenko S. et al. Comparative study of Bi-Te-Se-S mineralization in Slovak Republic and Transcarpathian Region of Ukraine. P. 2. Crystal chemistry and genesis of layered Bi-tellurides // Мінерал. журн. — 2010. — 32, № 1. — С. 38—44.